

Otázky a odpovede k smernici o zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní škôd na životnom prostredí (ELD)

- 1) Čo je zodpovednosť za životné prostredie?
- 2) Aké sú hlavné črty smernice o environmentálnej zodpovednosti za škody na životnom prostredí?
- 3) V ktorých prípadoch sú znečisťovatelia oslobodení od zodpovednosti za životné prostredie?
- 4) Bude sa smernica vzťahovať len na niektoré prípady škôd na životnom prostredí v dôsledku týchto výnimiek?
- 5) Koho sa škody na životnom prostredí týkajú, väčších spoločností a nie znečisťovateľov – jednotlivcov?
- 6) Na ktoré typy environmentálnych škôd na životnom prostredí sa vzťahujú medzinárodné režimy zodpovednosti a nie smernica?
- 7) Prečo sa poškodenie biodiverzity obmedzuje na poškodenie druhov a biotopov chránených legislatívou EÚ?
- 8) Ako sa smernica vzťahuje na škody spôsobené geneticky modifikovanými organizmami?
- 9) Aké nápravné opatrenia musia prijať zodpovední znečisťovatelia?
- 10) Majú občania nárok na náhradu škody v prípade, že sú ovplyvnení environmentálnymi škodami?
- 11) Aká je presne úloha verejných orgánov, občanov a mimovládnych organizácií?
- 12) Prečo občania a mimovládne organizácie nemôžu priamo žalovať znečisťovateľov?
- 13) Bude smernica znamenať náklady a poškodenie konkurencieschopnosti priemyslu v krajinách EÚ?
- 14) Bude smernica brzdiť inovácie v EÚ?
- 15) Vyžaduje smernica od prevádzkovateľov, aby uzavreli poistenie?
- 16) Existuje finančný limit na výšku sumy pre znečisťovateľa, ktorú bude potrebné uhradiť pri náprave environmentálnych škôd?
- 17) Čo sa stane v prípade, ak znečisťovateľ nebude mať peniaze – budú to platiť členské štáty a teda daňoví poplatníci?
- 18) Ktoré členské štáty už majú systémy zodpovednosti za životné prostredie?
- 19) Bude smernica zaväzovať členské štáty, ktoré majú prísnejšie pravidlá, aby ich oslabili?
- 20) Ktoré členské štáty transponovali smernicu?

Odpovede

1) Čo je zodpovednosť na životné prostredie?

Ľudská činnosť môže spôsobiť vážne škody na životnom prostredí. Napríklad, v roku 1998 po výbuchu na juhu Španielska sa roztrhla hrádza priehrady obsahujúca toxický odpad z bane, pričom sa uvoľnila masívna vlna toxického kalu, ktorý nakoniec dosiahol prírodný park Doñana. Jeho otrávená pôda a voda zabili divokú zver, ktorá prišla do kontaktu s kalom. Španielske orgány na vyčistenia územia v priebehu niekoľkých rokov použili sumu presahujúcu viac 250 miliónov €.

Vo všetkých členských štátoch EÚ existujú národné systémy občianskoprávnej zodpovednosti, ktoré pokryjú škody na osobách a majetku. Tieto však len zriedka pokryjú škody na životnom prostredí. Niektoré ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov, ukladajú orgánom verejnej moci sledovať znečisťovateľov v prípade znečistenia vody alebo pôdy. Úrady krajín bývalého spoločenstva konajú väčšinou podľa voľnej úvahy, či treba skutočne proti znečisťovateľovi konať. A keď škoda na životnom prostredí nie je odstránená prevádzkovateľom, náklady s tým spojené znáša spoločnosť ako celok.

Táto situácia zahrnuje nielen tých, ktorých činnosti môžu byť životnému prostrediu nebezpečné, ale zároveň sa vyžadovalo, aby prijímali opatrenia na prevenciu a minimalizáciu škôd. To bolo tiež v rozpore s článkom 174 Zmluvy o EÚ, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1993 (Maastrichtská zmluva a jej pozmeňujúce návrhy). Tento článok stanovuje, že politika EÚ v oblasti životného prostredia „musí byť založená na zásade prevencie a zásade, kedy by mali byť prijaté preventívne opatrenia, ktoré by mali prednostne odstraňovať poškodenie životného prostredia pri zdroji, a že znečisťovateľ by mal platiť“. Nová smernica o zodpovednosti za životné prostredie, ktorá vstúpila do platnosti 30. apríla 2007, konkrétne implementuje zásadu znečisťovateľ platí. Jej základným cieľom je dodržať, aby prevádzkovatelia, ktorých činnosť spôsobila škodu na životnom prostredí, aby boli finančne zodpovední za odstránenie škody. Očakáva sa, že to bude mať za následok zvýšenú úroveň prevencie a predbežnej opatrnosti. Okrem toho sa smernicou zavádza, že tí prevádzkovatelia, ktorých činnosť spôsobila bezprostrednú hrozbu environmentálnej škody, by mali prijať preventívne opatrenia. Oba aspekty by mali viesť k vyššiemu stupňu ochrany životného prostredia v celej Európe.

2) Aké sú hlavné črty smernice o environmentálnej zodpovednosti za škody na životnom prostredí?

Aby bola zodpovednosť účinná, musia byť znečisťovatelia jasne identifikovateľní. To znamená, že potenciálni znečisťovatelia musia vedieť, že majú byť finančne zodpovední; len to ich prinúti, aby boli opatrní.

Na tento účel smernica stanovuje dva odlišné, ale vzájomne sa dopĺňujúce režimy zodpovednosti. Prvý z nich sa týka subjektov, ktoré profesionálne prevádzkujú rizikové alebo potenciálne rizikové činnosti. Tieto činnosti zahŕňajú, okrem iného, priemyselné a poľnohospodárske činnosti, ktoré vyžadujú povolenia o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia, na činnosti - nakladanie, uvoľňovanie znečisťujúcich látok do vody alebo do vzduchu, výroba, skladovanie, používanie a vypúšťanie nebezpečných chemických látok a doprava, používanie a uvoľňovanie geneticky modifikovaných organizmov (GMO).

Tieto činnosti sú uvedené v prílohe III smernice. V rámci tohto režimu, obsluha môže byť zodpovedná dokonca, aj keď sa nedopustil žiadnej chyby, napriek tomu existuje niekoľko prípadov, v ktorých môže byť zbavený zodpovednosti (viď ďalšia otázka).

Druhý režim zodpovednosti sa vzťahuje na všetky prevádzkové, profesionálne činnosti, vrátane činností neuvedených v prílohe III, v tomto prípade bude prevádzkovateľ zodpovedný len vtedy, ak úmyselne alebo z nedbanlivosti spôsobil škodu na chránených

druhoch a prirodzených biotopoch uvedených v smernici o biotopoch z roku 1992 a v smernici o vtákoch z roku 1979.

Toto je jeden typ škody na životnom prostredí, ktoré smernice pokrýva. Okrem toho definuje poškodzovanie životného prostredia, ako je škoda na vode, na ktorú sa vzťahuje rámcová smernica o vode z roku 2000 (všetky vodné zdroje v EÚ), ako aj na kontamináciu pôdy, ktorá predstavuje riziko negatívneho vplyvu na ľudské zdravie.

Verejné orgány budú zohrávať dôležitú úlohu v rámci schémy zodpovednosti. Bude to ich povinnosť stanoviť, ktorí znečisťovatelia sú zodpovední, a zabezpečiť, aby títo podľa smernice začali konať alebo financovať potrebné preventívne alebo nápravné opatrenia.

Verejné záujmové skupiny, ako sú mimovládne organizácie, budú môcť požadovať, aby orgány verejnej moci konali, ak je to nevyhnutné, a napadli ich rozhodnutia pred súdom, ak sú tieto rozhodnutia považované za nezákonné. To ponúka dodatočnú ochranu.

Ďalším dôležitým aspektom je, aby sa zabránilo duplicitе zodpovednosti v medzinárodných právnych predpisoch EÚ (napr. o jadrových aktivitách a námornej bezpečnosti) a prekryvaní s režimami občianskoprávnej zodpovednosti, ktoré existujú v členských štátoch. To znamená, že tzv. tradičná škoda – škody na zdraví, zo zranenia, na veci a majetku - aj keď je spôsobená rizikovou a potenciálne rizikové činnosťou, na ktoré sa smernica o zodpovednosti za životné prostredie vzťahuje, tieto škody budú riešené v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi podľa občianskoprávnej zodpovednosti. Smernica o zodpovednosti za životné prostredie sa zaoberá len škodami na životnom prostredí a v širšom okolí prevádzok.

3) V ktorých prípadoch sú znečisťovatelia oslobodení od zodpovednosti za životné prostredie?

Smernica umožňuje potenciálnym znečisťovateľom uplatniť primeranú obranu. Napríklad, škody na životnom prostredí spôsobené vyššou mocou (ako sú búrky a ozbrojené konflikty) sa nevzťahujú na zodpovednosť (prevádzkovateľov). Napríklad, ak búrka poškodí tovareň chemických látok a tým dôjde k uvoľňovaniu nebezpečných látok do pôdy a vody, prevádzkovateľ nebude zodpovedný.

Potenciálnym prevádzkovateľom sú k dispozícii ďalšie obrany, no ich použitie je predmetom viacerých podmienok, ktoré musia byť všetky splnené. Napríklad, členské štáty môžu rozhodnúť, že subjekty, ktoré spôsobili škodu na životnom prostredí, ak preukážu, že škoda bola spôsobená ich činnosťou alebo emisiou výslovne schválenou príslušnými orgánmi, a ak môžu tiež preukázať, že nekonali úmyselne alebo z nedbanlivosti.

Ďalej môžu členské štáty rozhodnúť o oslobodení zo zodpovednosti, ak prevádzkovatelia preukážu, že ich činnosti a emisie neboli považované za také, že nimi pravdepodobne spôsobia škodu na životnom prostredí na základe vedeckých a technických poznatkov v danom čase, keď sa emisia alebo činnosť udiala.

4) Bude sa smernica vzťahovať len na niektoré prípady škôd na životnom prostredí v dôsledku týchto výnimiek?

Naopak, smernica by sa mala vzťahovať na všetky významné prípady škôd na životnom prostredí, ktoré nie sú pokryté inými nástrojmi politik. Možnosti odvolania (obhajoby) sú definované takým spôsobom, že za nedbanlivosť budú prevádzkovatelia vždy zodpovední. Smernica po prvýkrát v EÚ zavádza komplexný režim zodpovednosti za škody na životnom prostredí. Najmä zavádza komplexný režim za poškodenie cenných prvkov biodiverzity – chránených druhov a prírodných biotopov – na úroveň, ktorú doteraz žiadny členský štát neukladal.

Vykonávanie smernice členskými štátmi zníži možnosti znečisťovateľov využívať rozdiely v prístupoch členských štátov, aby sa zabránilo ich zodpovednosti.

5) Koho sa škody na životnom prostredí týkajú, väčších spoločností a nie znečisťovateľov – jednotlivcov?

Takéto znečistenie – napríklad znečistenie ovzdušia – sa nazýva difúzne znečistenie. Smernica sa nevzťahuje na tieto prípady, pretože by bolo neefektívne a prakticky nemožné brať na zodpovednosť osoby prispievajúce k znečisteniu ovzdušia. Napríklad aj každý vodič auta a každá domácnosť pri spaľovaní fosílnych palív na vykurovanie je zodpovedná za emisie CO₂, ktoré znečisťujú ovzdušie a spôsobujú globálne otepľovanie. Pre riešenie takýchto problémov je lepším nástrojom napríklad zdaňovanie a priame poplatky. Avšak ak konkrétny príklad znečistenia ovzdušia spôsobuje škody na vode, pôde, chránených druhoch a biotopoch, smernica o zodpovednosti za životné prostredie môže požadovať, aby znečisťovateľ napravil škody. Ďalším príkladom plošného znečistenia, na ktoré sa nevzťahuje smernica, je znečistenie dusičnanmi. Tie možno nájsť v hnojivách a sanitárnom vypúšťaní odpadových vôd a môžu kontaminovať podzemnú vodu a iné vodné zdroje. Znečistenie ovzdušia dusičnanmi a ich obmedzenie je, samozrejme, riešené inými právnymi predpismi EÚ, ako je napríklad smernica o kvalite ovzdušia a smernica o dusičnanoch.

6) Na ktoré typy environmentálnych škôd na životnom prostredí sa vzťahujú medzinárodné režimy zodpovednosti a nie smernica?

Námorné ropné katastrofy a jadrové havárie. Prednosť medzinárodným dohodám zodpovednosti za životné prostredie bola udelená z dvoch dôvodov: buď ich rozsah je väčší, ktoré sa vzťahujú na celosvetovom základe a právne zaväzuje viac krajín, než len členské štáty EÚ (to je prípad s dohovorov týkajúcich sa znečistenia ropou), alebo ich režim poskytuje dodatočné záruky, napríklad činnosťou kompenzačných fondov. Ropné škvrny v tankeroch na mori sú pokryté Medzinárodným dohovorom o občianskoprávnej zodpovednosti za škody spôsobené ropným znečistením od roku 1992 a Medzinárodným dohovorom o zriadení Medzinárodného fondu na kompenzáciu škôd spôsobených ropným znečistením. Tento režim kladie zodpovednosť na majiteľov lodí, ktorí majú len veľmi málo možností, aby sa sami oslobodili od zodpovednosti. Občianskoprávna zodpovednosť vlastníka lode je doplnená IOPC fondom, ktorý pokrýva škody nad limit, ktoré musí vlastník lode zaplatiť. Tento fond bol posilnený doplnkovým fondom, ktorý poskytuje takmer 1 mld. € ako ďalšiu sumu na nápravu škôd. Súbežne režim občianskoprávnej zodpovednosti vlastníkov lodí v súčasnosti revidujú pod záštitou Medzinárodnej námornej organizácie (IMO), okrem iného s ohľadom na skúsenosti získané od roku 1999 z nehody Erika a Prestige v roku 2002. Jadrové aktivity sú pokryté niekoľkými medzinárodnými dohovormi občianskoprávnej zodpovednosti. Tieto konvencie sú tiež založené na objektívnej zodpovednosti. Zaoberajú sa hlavne tradičným poškodením, ale navyše umožňujú vládam pokrytie škôd na životnom prostredí, hoci menej koordinovaným spôsobom. Protokol si kladie za cieľ zlepšiť režim jedného dôležitého dohovoru (Parížsky dohovor), pokiaľ ide o škody na životnom prostredí, tie boli vyjednané pod záštitou Agentúry pre jadrovú energiu pri OECD.

7) Prečo sa poškodenie biodiverzity obmedzuje na poškodenie druhov a biotopov chránených legislatívou EÚ?

Zodpovednosť za škody v oblasti biodiverzity je niečo nové v Európe. To je dôvod, prečo je dôležité mať presnú a funkčnú definíciu biodiverzity. Smernica sa vzťahuje na poškodenie všetkých chránených druhov a biotopov podľa smernice o biotopoch z roku 1992, ako aj na väčšinu ohrozených druhov a chránených sťahovavých vtákov podľa smernice o ochrane vtákov z roku 1979. S rozšírením EÚ boli aktualizované prílohy oboch smerníc, aby obsahovali druhy a biotopy z nových členských štátov.

V súčasnosti má smernica o biotopoch v zoznamoch 229 typov biotopov, 1064 živočíšnych a rastlinných druhov a smernica o vtákoch identifikuje 193 zraniteľných a ohrozených druhov vtákov. Smernica o zodpovednosti za životné prostredie zahŕňa, okrem iného, chránené územia podľa smernice o biotopoch a smernice o vtákoch – tzv. sieť Natura 2000, ktoré predstavujú viac ako 22.000 jednotlivých území, ktoré pokrývajú takmer 17 % územia 25 krajín EÚ, ako aj 140 000 km² v morských oblastiach.

Tieto chránené druhy a oblasti predstavujú biodiverzitu s obzvlášť bohatými a spoločensky hodnotnými územiami EÚ. V roku 2014, teda sedem rokov po nadobudnutí účinnosti smernice v členských štátoch, bude táto definícia preskúmaná a prípadne aj zmenená. Ale je dôležité začať s účinným a zvládnuteľným systémom zodpovednosti za škodu na biodiverzite.

8) Ako sa smernica vzťahuje na škody spôsobené geneticky modifikovanými organizmami?

Smernica sa bude vzťahovať na škody na chránených druhoch, prirodzených biotopoch, vode a pôde (v prípade, že tieto riziká výrazne poškodzujú ľudské zdravie), ak k týmto škodám došlo pri použití geneticky modifikovaných organizmov v uzavretom priestore vrátane ich prepravy alebo pri ich zámernom uvoľňovaní do životného prostredia (vrátane ich uvádzania na trh).

Podľa smernice odvolanie prevádzkovateľa voči uplatneniu povinností platí aj v prípade geneticky modifikovaných organizmov, a to v prípade, že uvoľnenie GMO bolo výslovne povolené, alebo ak nie je možné predvídať škodlivé účinky na základe stavu vedeckých a technických poznatkov v čase uvoľnenia, a ak nešlo o nedbalosť prevádzkovateľa - čo musí prevádzkovateľ preukázať –, príslušné orgány môžu prevádzkovateľa oslobodiť zo zodpovednosti. Napríklad ak by bol prevádzkovateľ nedbanlivý, ak nepostupoval podľa pokynov výrobcu geneticky modifikovaných organizmov alebo ak nedodrжал povolenie vydané príslušným orgánom, musí niesť zodpovednosť.

Možnosť tradičnej škody prostredníctvom geneticky modifikovaných organizmov, ktorou je poškodenie zdravia, majetku alebo vecí, na tieto sa nevzťahuje smernica. Náhrada za takúto škodu sa riadi systémom občianskoprávnej zodpovednosti v členských štátoch. Takže ak prítomnosť GMO bráni biofarmárovi predávať jeho úrodu ako ekologickú (biovýrobok), mal by podať žalobu o náhradu škody v rámci systému občianskoprávnej zodpovednosti v jeho krajine.

9) Aké nápravné opatrenia musia prijať zodpovední znečisťovatelia?

Smernica predpokladá rôzne nápravné opatrenia, v závislosti od typu škody: pôdu možno obvykle dekontaminovať; pri škode na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, ako aj na vode môže byť obnova zložitejšia.

To je dôvod, prečo smernica vyžaduje dekontamináciu pôdy – aby už pôda nepredstavovala významné riziko pre zdravie ľudí.

Pokiaľ ide o škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, rovnako ako na vode, príslušné orgány majú priestor na voľnú úvahu pri rozhodovaní o tom, ktoré opatrenia musí zodpovedný prevádzkovateľ prijať, vzhľadom dostupné možnosti obnovy alebo nápravy poškodených prírodných zdrojov, a to buď priamo na mieste poškodenia alebo na inom náhradnom mieste.

Ak poškodené miesto nemôže byť samo prirodzenou obnovou obnovené, realizuje sa obnova na inom mieste v blízkosti, na území ktoré má rovnakú hodnotu a po vykonaní opatrení musí byť jeho hodnota posilnená, resp. zvýšená jeho kvalita alebo funkčnosť. Obdobne ak sa miesto nachádza ešte vo väčšej vzdialenosti od poškodeného miesta, ktoré plnia rovnakú úlohu v životnom prostredí, by ho bolo možné zlepšiť.

Pri rozhodovaní medzi týmito možnosťami môžu úrady vziať do úvahy rôzne faktory. Tieto zahŕňajú každú možnosť ovplyvňujúcu bezpečnosť verejného zdravia, prínosy pre celkové životné prostredie, náklady a dobu implementácie, pravdepodobnosť úspechu, možnosť

budúcej a vedľajšej škody, vzdialenosť od poškodeného miesta a sociálne, hospodárske a kultúrne záujmy a ďalšie relevantné faktory špecifické pre danú lokalitu. Ale nápravné opatrenia musia primerane kompenzovať škody spôsobené na životnom prostredí.

10) Majú občania nárok na náhradu škody v prípade, že sú ovplyvnení environmentálnymi škodami?

Smernica nepočíta náhradu z radov verejnosti. Jej cieľom je, aby sa zabránilo škodám na životnom prostredí, ku ktorým došlo, prípadne k nim dôjde, aby sa zabezpečilo, že budú napravené. Ak škoda na životnom prostredí bola spôsobená z radov verejnosti alebo táto ovplyvňuje ich hnutelný a nehnuteľný majetok, môžu podať žalobu v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi na základe občianskoprávnej zodpovednosti. To znamená, že smernica má prispieť k ochrane ľudského zdravia prostredníctvom prevencie škôd na životnom prostredí a odstránenia škodlivých látok z kontaminovaných lokalít.

11) Čo presne je úlohou verejných orgánov (úradov) a občanov a mimovládnych organizácií?

Povinnosťami príslušných orgánov – úradov je identifikovať zodpovedných znečisťovateľov a určiť, aké nápravné opatrenia majú títo prijať.

Prevádzkovatelia majú poskytnúť potrebné údaje, ktoré pomôžu zistiť skutkový stav prípadu a tieto informácie musia oznámiť príslušnému orgánu. Na konci tohto procesu, by príslušný orgán mal primerane posúdiť, či je prevádzkovateľ zodpovedný za škodu.

Občania, ktorí sú postihnutí škodou na životnom prostredí (alebo jej hrozbou), ako aj mimovládne organizácie, ktoré podporujú ochranu životného prostredia, budú mať právo požadovať, aby príslušné orgány konali. Na tento účel musia predložiť orgánu svoje pozorovania s rozumnými podpornými dôkazmi. Úrady sú povinné reagovať na žiadosť o prijatie opatrení. Pokiaľ došlo k údajnej škode na životnom prostredí (alebo má k nej dôjsť) a v prípade, že znečisťovateľ je podľa smernice zodpovedný, musia príslušné orgány konať a požadovať, aby znečisťovatelia prijali opatrenia na nápravu (alebo prevenciu).

V prípade, že orgány odmietajú konať, a mal by jednotlivец alebo mimovládna organizácia podozrenie, že toto odmietnutie je nelegálne, môže požiadať o súdne konanie a preskúmanie veci súdom. Ak je výsledok preskúmania zistenie environmentálnej škody, podávajúci sú úspešní, súd nariadi, aby príslušné orgány požadovali konanie a nápravu od znečisťovateľa. Smernica však umožňuje členským štátom neuplatňovať tieto postupy v prípadoch, ak existuje iba bezprostredná hrozba vzniku škody, bez toho, že ku skutočnej škode došlo.

12) Prečo občania a mimovládne organizácie nemôžu priamo žalovať znečisťovateľov?

Smernica je založená na predpoklade, že orgány verejnej správy sú „strážcovia“ životného prostredia a že životné prostredie je verejným záujmom. Smernica preto stanovuje a upravuje vzťahy medzi verejnými orgánmi a potenciálnymi alebo skutočnými znečisťovateľmi – pôvodcami škody na ŽP.

V tejto súvislosti je dôležité zabezpečiť, aby dotknutá verejnosť a mimovládne organizácie mohli napadnúť opatrenia alebo nečinnosti príslušných orgánov (pozri otázku vyššie). Ale vo svetle tejto ochrany, žiadna naliehavá potreba neumožňuje verejnosti, aby žalovala znečisťovateľa priamo.

Jeden z ďalších aspektov je, že aby to bolo občanom umožnené (žalovať znečisťovateľov), vyžadovalo by si to harmonizáciu vnútroštátnych právnych predpisov EÚ v oblasti občianskeho práva, čo je zložitá a citlivá záležitosť.

13) Bude smernica znamenať náklady a poškodenie konkurencieschopnosti priemyslu v krajinách EÚ?

Smernica operuje s pojmom finančné výdavky skôr ako s pojmom náklady, pretože jej hlavným účelom bude presúvať náklady, ktoré vznikajú spoločnosti všeobecne z poškodenia životného prostredia, k tým, ktorí škodu spôsobia. Pretože sa očakáva, že smernicou zavedená prevencia môže celkové náklady ešte znížiť.

Keď Komisia v roku 2001 navrhla smernicu o zodpovednosti za životné prostredie, odhadovala finančné výdavky, ktoré budú súvisieť s jej zavedením, na základe amerických skúseností z obdobných programov zodpovednosti. Podľa tohto odhadu výdavky v EÚ vrátane tých, ktoré vzniknú povinným osobám (prevádzkovateľom) a príslušným orgánom, by sa mali rovnať 1,5 miliardy € ročne. Táto suma je nižšia ako 1,5 % ročných výdavkov spojených s ochranou životného prostredia v EÚ.

Odhad je založený na konzervatívnych predpokladoch. Okrem toho, na rozdiel od návrhu smernica už vyžaduje, aby členské štáty disponovali prostriedkami na nápravu škôd, pri ktorých nenesie zodpovednosť znečisťovateľ. Preto skutočné výdavky budú pravdepodobne nižšie ako 1,5 miliardy € ročne.

Vzhľadom k vyššie uvedenému, podiel výdavkov a ich dopady na konkurencieschopnosť priemyslu EÚ pravdepodobne nie sú závažné. Ďalej je potrebné vziať do úvahy, že smernica môžu prinútiť spoločnosti – prevádzkovateľov – niesť zodpovednosť za škody na životnom prostredí, aby tiež prijali nákladovo efektívnejšie preventívne opatrenia na minimalizáciu dopadov.

To nevylučuje, že niektoré spoločnosti v odvetviach s vysokými environmentálnymi rizikami budú musieť prevziať pomerne veľký podiel finančnej záťaže, t. j. výdavkov (na prevenciu, poistenie a sanáciu environmentálnych škôd). Avšak skúsenosti z dlho zavedeného režimu zodpovednosti v USA ukazujú, že aj také odvetvia s vysokým rizikom boli schopné absorbovať zaťaženie bez výrazného vplyvu na ich konkurencieschopnosť.

14) Bude smernica brzdiť inovácie v EÚ?

Je to nepravdepodobné, pretože členské štáty môžu rozhodnúť, že poškodenie, ktoré nebolo možné predvídať na základe najlepších dostupných vedeckých a technických poznatkov v čase, keď k nemu došlo, neukladá povinnosť zodpovednosti.

V skutočnosti vzhľadom k tomu, že smernica bude vyvolávať u prevádzkovateľov rizikových alebo potenciálne rizikových činností väčšiu opatrnosť, čo prispeje k inováciám: bude ich to povzbudzovať, aby rozvíjali a používali ekologicky bezpečné technológie a procesy.

15) Vyžaduje smernica od prevádzkovateľov, aby uzavreli poistenie?

To bol veľký problém v priebehu rozhodovacieho procesu v Európskom parlamente a Rade. Po prvé, je dôležité zdôrazniť, že poistenie nie je jediný spôsob, ako získať finančné zabezpečenie. Existujú aj iné formy finančného zabezpečenia, napríklad bankové záruky, združovanie finančných prostriedkov, finančné záruky poskytnuté materskou spoločnosťou pre dcérsku spoločnosť atď.

Po druhé, problémom v EÚ je, že produkty finančného zabezpečenia čisto súvisiace s poškodzovaním životného prostredia vo veľkej miere zatiaľ neexistujú. To je dôsledkom skutočnosti, že od znečisťovateľov sa doteraz nepožadovala náprava škôd na životnom prostredí. Preto neprišiel dopyt po poistných zmluvách na krytie týchto rizík, nežiadal sa produkt takéhoto finančného zabezpečenia. V tomto období, je pre poisťovne vo veľkej miere stále ťažké vyvíjať také produkty, pretože informácie o prípadoch poškodenia ŽP a o nákladoch na sanáciu zatiaľ nie sú bežne k dispozícii.

V dôsledku toho smernica nevyžaduje, aby prevádzkovatelia prijali produkty finančného zabezpečenia. Avšak prevádzkovatelia teraz budú vystavení zodpovednosti a informácie o škodách pri incidentoch, udalostiach a nákladoch na odstránenie škôd budú k dispozícii

neskôr. Treba očakávať, že sa začnú objavovať produkty finančného zabezpečenia. Smernica vyžaduje, aby Komisia predložila správu v roku 2010 o podmienkach dostupnosti týchto produktov, o ich stave a nákladoch. Na základe tejto správy bude Komisia môcť ďalej rozhodnúť, či by mala byť smernica zmenená.

16) Existuje pre znečisťovateľa finančný limit na výšku sumy, ktorú bude potrebné uhradiť pri náprave environmentálnych škôd?

Nie. Obmedzenie výšky náhrady škody by znížilo motiváciu pre potenciálnych znečisťovateľov, aby sa náležite starali a aby nedošlo k poškodeniu, pretože by vedeli, že bez ohľadu na dôsledky svojich činov by ich finančná zodpovednosť nemala byť vyššia ako stanovený limit.

Na druhej strane v prípade, že je smernica nastavená tak, že horný limit bude zahŕňať všetky pravdepodobné prípady škôd na životnom prostredí, by musela aj napriek obmedzeniu plne poistiť aj potenciálnych pôvodcov, aj keď nie sú finančne bezpečnostné produkty k dispozícii. To by zbytočne zvyšovalo náklady na poistenie, ktoré by mohli byť časťou nákladov spojených s touto smernicou.

Smernica však umožňuje verejným orgánom zodpovedným za jeho realizáciu rozhodnúť, prípad od prípadu, o zodpovednosti daného prevádzkovateľa a nevyžadovať ďalšie nápravné opatrenia. Toto možno vykonať, ak nápravné opatrenia už boli prijaté, ktorými sa zaistilo, že už neexistuje žiadne významné riziko nepriaznivého vplyvu na zdravie ľudí, vodu alebo chránené druhy a prirodzené biotopy a keď náklady na nápravné opatrenia pre dokončenie obnovy poškodeného životného prostredia do stavu pred incidentom, sú vzhľadom na prínosy do obnovy životného prostredia neúmerne.

17) Čo sa stane v prípade, ak znečisťovateľ nebude mať peniaze – budú platiť členské štáty a teda daňoví poplatníci?

Smernica nevyžaduje od členských štátov zabezpečiť odstránenie škody na životnom prostredí v prípade nápravy, ak nemožno znečisťovateľa identifikovať alebo je v platobnej neschopnosti. Príslušné orgány sami rozhodnú, či ide o tzv. „orphan škody“ (opustené škody), ktoré majú byť odstránené, alebo nie. Samozrejme, v prípade, ak je znečisťovateľom štát alebo štátne organizácie, štát bude musieť zaplatiť rovnako, ako akýkoľvek iný znečisťovateľ.

18) Ktoré členské štáty už majú systémy zodpovednosti za životné prostredie?

Vo väčšine členských štátov existujú ustanovenia verejného práva, ktoré umožňujú verejným orgánom sledovať znečisťovateľov v prípade znečistenia vody alebo pôdy. Úrady môžu zvážiť, či treba skutočne jednáť proti znečisťovateľovi. Niekoľko členských štátov, napríklad Švédsko a Dánsko, rozšírilo len všeobecnejší režim zaoberajúci sa náhradou škody na životnom prostredí.

S ohľadom na škody na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, nie sú takmer žiadne pravidlá zabezpečujúce nápravu. Jedným z mála príkladov takéhoto pravidla je belgický federálny zákon, ktorý stanovuje náhradu škody spôsobenej na belgických pobrežných vodách a biodiverzite.

19) Bude smernica zaväzovať členské štáty, ktoré majú prísnejšie pravidlá, aby ich oslabil?

Nie. Podľa Zmluvy o EÚ a konkrétneho článku smernice môžu členské štáty prijať alebo zachovať vnútroštátne právne predpisy, ktoré poskytujú vyššiu úroveň ochrany životného prostredia.

20) Ktoré členské štáty transponovali smernicu?

Členské štáty musia mať transponovanú smernicu do vnútroštátnych právnych predpisov do 30. apríla 2007. Smernica nie je retroaktívna, nevzťahuje sa na obdobie pred jej účinnosťou, čo znamená, že prevádzkovatelia nebudú niesť zodpovednosť za škody, ktoré spôsobili pred nadobudnutím účinnosti smernice. K dnešnému dňu (27. 4. 2007) iba tri členské štáty implementovali smernicu: Taliansko, Lotyšsko a Litva. Práca napreduje aj v iných členských štátoch. Komisia prijme opatrenia vrátane súdneho konania, aby zabezpečila, že všetky členské štáty čo najskôr implementujú smernicu.

(Poznámka: voľný preklad z anglického originálu:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_07_157,

stav: apríl 2007)